

Ympäristövahinkojen vakuuttaminen

Suomen Vakuutusyhdistys, 29.3.2023

Matti Sjögren, If Vahinkovakuutus

Teemoja

- Ympäristövahingot ja ympäristönsuojelu
- Vahingonkorvausvastuu, puhdistusvastuu ja muut velvollisuudet
- Ympäristövahingot vakuutuksissa
- Vapaaehtoiset ja pakolliset rahoituskeinot

Ympäristöperusoikeus – Perustuslaki

20 §

Vastuu ympäristöstä

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Yksityisoikeudellinen vastuu:

- Vahingonkorvaus
- Ennallistamiskustannukset

Julkisoikeudellinen vastuu:

- Vahingon ehkäiseminen ja
- Korjaaminen

Rikosoikeudellinen vastuu:

- Rangaistus lainvastaisuudella aiheutetusta vahingosta

Ympäristöriskien vakuuttaminen – miten erottaa vakuutustapahtumat muista velvollisuuksista ja ilmiöistä?

- Tyypillisesti ajatellaan saastuttamista ja vahingon aiheuttamista toisille – vastuuvakuutukset
- Myös oman omaisuuden kuten oman kiinteistön maaperän saastuttaminen voi olla vakuutettava tapahtuma – omaisuusvakuutukset
- Rajanvedot hallinnollisiin puhdistamisvelvollisuuksiin, toiminnan lupavaatimukseen ja vakuuksiin jne.
- Lakisääteinen ympäristövahinkovakuutus -> maksukyvyttömät ja tuntemattomat (tilalle tulee uusi valtion rahasto 2025)
- EU Ympäristövastuudirektiivi (YVD/ELD) – myös luontovahingot

Puhdistamisvastuu - ympäristönsuojelulain 133 §

Maaperän ja pohjaveden puhdistamisvelvollisuus

Se, jonka toiminnasta on aiheutunut maaperän tai pohjaveden pilaantumista, on velvollinen puhdistamaan pilaantuneen maaperän ja pohjaveden (pilaantunut alue) siihen tilaan, ettei siitä voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Jos maaperän pilaantumisen aiheuttajaa ei saada selville tai täyttämään puhdistamisvelvollisuuttaan ja jos pilaantuminen on tapahtunut alueen haltijan suostumuksella tai hän on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää alueen tila sitä hankkiessaan, on **alueen haltijan** puhdistettava alueen maaperä siltä osin kuin se ei ole ilmeisen kohtuutonta. Alueen haltija vastaa samoin edellytyksin myös pilaantuneen pohjaveden puhdistamisesta, jos pilaantuminen on johtunut kyseisen alueen maaperän pilaantumisesta.

Jollei pilaantuneen alueen haltijaa voida velvoittaa puhdistamaan pilaantunutta maaperää, **kunnan** on selvitettävä maaperän puhdistamistarve ja puhdistettava maaperä.

Miten ympäristövastuuriskit poikkeavat muista vastuuriskeistä vakuuttamisen kannalta?

- Pitkäaikaiset hitaat päästöt voivat olla lupaehtojen mukaisia ja/tai tietoisien toiminnan tulosta, hajakuormitus, kemikaalien leviäminen
- Riskiä vaikea arvioida, jos vasta vuosien kuluttua havaitaan laajalle levinnyt vahinko
- Puhdistamisvastuu ja vahingonkorvausvastuu osin päällekkäisiä; edellinen antaa viranomaisille huomattavaa harkintavaltaa, jota helppo käyttää, jos vakuutusyhtiö maksajana
- Pitkäaikainen vahinko voi laukaista useiden vuosien vakuutukset kerralla (riippuu ajallisesta kohdistamissäännöstä vakuutuksessa)

Ympäristömyrkyt voivat kulkea pitkän matkan ennen päätymistä ihmiseen

thl

1. Päästöt teollisuudesta, liikenteestä ja hajalähteistä

2. Kulkeutuminen ilmakehässä, laskeuma

3. Kertyminen ympäristöön ja ravintoon

Erilaiset kuluttajatuotteet

Lähde: THL 2021

YMPÄRISTÖLUPAVIRASTON RATKAISU.....	134
KÄSITTELYRATKAISU.....	134
LUPARATKAISU.....	135
Ympäristöluparatkaisu	135
Vesitalousluparatkaisu.....	135
Hankkeesta aiheutuvat vahingot.....	136
Käyttöoikeutta ja lunastamista koskeva ratkaisu	136
Lupamääräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi	137
Päästöt vesiin	138
Päästöt ilmaan	139
Melu	140
1. vaiheen liuotusalue ja liuotus- ja suotovesialtaat.....	141
Jätteet ja niiden käsittely ja hyödyntäminen	141
Varastointi.....	145
Muut toimet, joilla ehkäistään, vähennetään tai selvitetään pilaantumista, sen vaaraa tai pilaantumisesta aiheutuvia haittoja	146
Häiriötilanteet ja muut poikkeukselliset tilanteet	146
Vesitalousluvan lupamääräykset	148
Rakenteita koskevat määräykset.....	148
Yleiset määräykset	149
Säännöstely	150
Vesialueiden muuttaminen	150
Veden johtaminen ja pohjaveden pumppaaminen.....	151
Toiminnan lopettaminen.....	151
Tarkkailu- ja raportointimääräykset.....	152
Vahinkoa estävät toimenpidevelvoitteet ja kalatalousmaksu	153
Korvattavat vahingot, lunastuskorvaukset ja käyttöoikeuskorvaukset	153
Vakuus jätehuollon varmistamiseksi	154
OHJAUS ENNAKOIMATTOMIEN VAHINKOJEN VARALLE	155
Ympäristölupaa koskeva hanke	155
Vesitaloushanke.....	155

Esimerkki:

Talvivaaran
ympäristöluvan
vaatimuksia
2007

PIMARAHA-raportin 2009 tunnistamat ”vanhojen syntien” mahdolliset rahoituslähteet

Uusia vastuita
voidaan asettaa vain
tuleviin
aiheuttamistilanteisiin

Budjettirahoitus ja valtionavustukset
Korkotukilainat
Valtiontuki teollisuuden kunnostusohjelmille
Ympäristörahasotot
Ympäristöverotus
Tuottajan vastuu ja maksu
Kiinteistövero
EU-rahoitus
Omistajan/haltijan vastuun laajentaminen
Hallintopakon käytön tehostaminen
Valtion vastuun lisääminen
Kunnan vastuun lisääminen
Alueen käyttötarkoituksen muuttajan/
rakentajan vastuu
Välivaiheen haltijan/omistajan vastuu
Selontekovelvollisuuden laajentaminen luovutuksissa
Kokonaisen toimialan vastuu
Pakollisen vakuutuksen laajentaminen
Hallintosopimus
Sopimusjärjestelyt
Ympäristölupien vakuusjärjestelmät
Tiedotus
Koulutus
Rekisterien kehittäminen

Ympäristövahingot omaisuusvakuutuksissa

- Riskienhallinnassa ensisijaisesti kukin vakuuttaa omat riskinsä
- Omaisuusvakuutukset eivät juurikaan kata ympäristövahinkoja vakiomuodossaan; vakuutuksen kohteena ovat rakennukset, koneet, varastot, kuljetukset jne. sekä yrityksen toiminnan keskeytyminen
- Maaperä, puhumattakaan vesistöistä tai ilmasta eivät ole vakuutuksen kohteena
- Vakuutettuina riskeinä tyypillisesti All Risks eli äkillisen, ennalta-arvaamattoman tapahtuman aiheuttamat vahingot vakuutetulle omaisuudelle
- Korvattavia ovat kuitenkin kohteen ”raivauskulut” osana vakuutusmäärää

Ympäristövahingot omaisuusvakuutuksissa

- Esimerkiksi: ”vakuutuksen kohteelle sattuneen korvattavan vahingon seurauksena vakuutuksenottajan omistaman tai hallitseman kiinteistön maaperän pilaantumisesta aiheutuneet tutkimuskustannukset, puhdistus- tai vaihtokustannukset ja jätteen kuljetus- ja käsittelykustannukset”
- Edellytyksenä on viranomais määräys toimenpiteeseen
- Korvataan ”ensivastuuna” vakiomäärään saakka, esim. €150.000-200.000
- Vakiomäärä voidaan myös muuttaa vo:n toiveiden mukaisesti ja se voi käytännössä suurilla yrityksillä olla jopa miljoonia
- Omaisuusvakuutuksesta ei korvata muualle, kuten naapurin puolelle ulottuvaa ympäristövahinkoa

Kansainvälisen vakuutuksen Clean-Up-laajennus - esimerkki

COST OF CLEAN-UP ENDORSEMENT

This Policy is extended to cover the **costs of decontamination or removal of the insured property and/or water, soil or any other substance on or under the insured premises** made necessary as a result of such direct physical loss or damage not excluded by this Policy, if such costs are incurred as a result of an order issued by a government agency, court or other fully recognized authority pertaining to the insured property and/or water, soil or any other substance on or under the insured premises, arise from and are limited to:

1. carrying out **a survey** and, when necessary, **cleaning or replacing the soil**;
2. **treatment at a hazardous waste processing plant**, or **transport** to the nearest suitable refuse dump or storage site, including the **cost of storage**;
3. **restoring the water, soil or any other substance** on or under the insured premises to the state which existed before the loss, destruction or damage.

The insurance does not cover costs for carrying through of the measurements demanded by the authorities or could have been demanded before the insurance event took place.

It is a condition precedent to recovery under this endorsement that the Insurers shall have paid or agreed to pay for direct physical loss or damage to the Property Insured hereunder unless such payment is precluded solely by the operation of any excess and that the Insured shall give notice to the Insurers of intent to claim for cost of clean up or cost of decontamination NO LATER THAN 12 MONTHS AFTER THE DATE OF SUCH PHYSICAL LOSS OR DAMAGE.

This Policy does not cover fines or penalties incurred or sustained by the Insured or imposed on the Insured at the order of a government agency, court or other authority, in connection with any kind or description of environmental impairment, including seepage or pollution or contamination from any cause.

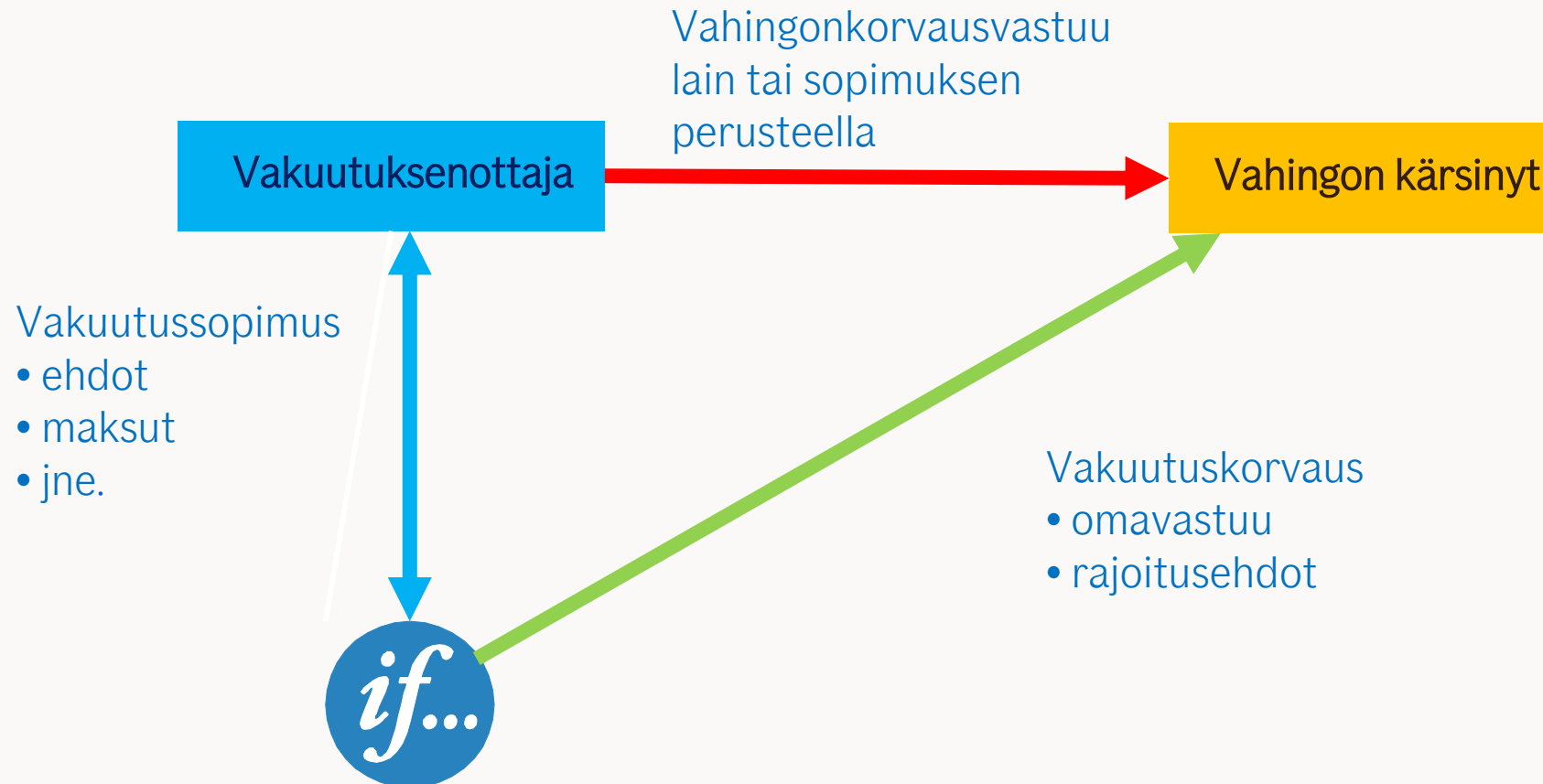
Nothing in this Endorsement shall override any radioactive contamination exclusion in the Policy to which this Endorsement is attached.

Subject to the sub-limit stated in the Schedule.

Vastuuvakuutus

Korvaa toiselle aiheutettuja vahinkoja

Korvausvastuu toisille aiheutetuista ympäristövahingoista

- Ympäristövahinkolaki, vahingonkorvauslaki
  - vahingonkorvausvastuun toteuttaminen
- Ympäristönsuojelulaki
  - tavoitteena ehkäistä pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja
  - velvollisuuksia ja kustannusvastuuta, ei vahingonkorvausvastuuta
  - viranomaisten oikeus vaatia toimenpiteitä
- Muita lakeja: kemikaaliL, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuusL, geenitekniikkaL, jäteL, pelastusL, vaarallisten aineiden kuljetusL, luonnonsuojeluL
- EU:n ympäristödirektiivin (YVD/ELD) mukainen lainsäädäntö

Ympäristövahinkolaki 1994 (YVL)

- Perustuu tuottamuksesta riippumattoman ankaran vastuun periaatteelle
- Todennäköinen syy-yhteys riittää näytöksi
- Korvausvelvollisuus sillä:
  - Jonka harjoittamasta toiminnasta ympäristövahinko johtuu,
  - Joka on rinnastettavissa tähän (määräysvalta, taloudelliset suhteet ja tavoiteltu taloudellinen etu) ja
  - Jolle ympäristövahingon aiheuttanut toiminta on luovutettu, jos tiesi tai piti tietää vahingosta
- Korvattavia vahinkoja henkilö-, esine- ja myös taloudelliset vahingot
- YVL ei koske kuljetuksia, koska niitä ei harjoiteta ”tietyllä alueella”
- Laki ei koske sopimukseen perustuvaa korvausvastuuta.

Korvausvastuuta laajennettu torjunnan ja ennallistamisen osalta verrattuna VahL:n mukaisiin henkilö- ja esinevahinkoihin

6 §

Vahingontorjunta- ja ennallistamiskustannukset

Tämän lain nojalla korvataan myös:

- 1) kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin **joku on ryhtynyt itseään koskevan**, 1 §:ssä tarkoitetun ympäristövahingon uhan torjumiseksi tai **vahingoittuneen ympäristön palauttamiseksi ennalleen**;
- 2) **viranomaiselle** koituneet kustannukset, joiden syynä on 1 §:ssä tarkoitetun häiriön uhan tai sen **vaikutusten torjumiseksi tai pilaantuneen ympäristön ennalleen palauttamiseksi suoritettu toimenpide**, jos sen kustannukset ovat kohtuullisia häiriöön tai sen uhkaan ja toimenpiteellä saatuun hyötyyn nähden; sekä
- 3) kustannukset niistä selvityksistä, jotka ovat olleet välttämättömiä edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun torjuntatoimenpiteen tai ennalleen palauttamisen suorittamiseksi.

Äkilliset ympäristövahingot korvattavia vastuuvakuutuksissa - toimintavastuuvakuutus, yhtiöillä erilaisia ehtoja

- Ympäristövahingon määrittely YVL:n mukaisesti eli vahinko, joka johtuu:
  - 1) veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta;
  - 2) melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta;
  - 3) muusta vastaavasta häiriöstä.
- Vakuutuksesta katetaan perusmuodossaan vain **äkilliset ympäristövahingot** kuten yllättävät päästöt
  - äkillisyys tarkoittaa, että sekä syyn (vuodon syntymekanismiin) että itse päästön on oltava äkillisesti syntyneitä
  - lisäksi ”time element”: vahingon tultava tietoon viikossa ja ilmoitettava vy:lle 30-60 päivässä (vakuutusyhtiökohtaisia eroja)
- Vakuutus ei kata
  - hitaasti aiheutuvia ympäristövahinkoja
  - viranomaiskuluja eikä puhtaita varallisuusvahinkoja
  - oman maan puhdistuksia muutoin kuin naapurin vahingon välttämättömänä torjuntana
  - yleensä USAssa/Kanadassa sattuvia ympäristövahinkoja; muut maantieteelliset rajoitukset mahdollisia

Toimintavastuuvakuutus, vahingontorjunnan/pelastamisvelvollisuuden kulujen korvaaminen

- VakSL 32 §: **vakuutetun velvollisuus on huolehtia torjunnasta**
- Toisaalta VakSL 62 §:n mukaan vy on velvollinen korvaamaan pelastamisvelvollisuuden kustannukset, vaikka vakuutusmäärä ylitettäisiin
- Vakuutusehdot: vain **välittömästi uhkaavan vahingonvaaran torjunta korvataan**

- Oman tai hallussa olevan maan saastuttamista ei korvata vastuuvakuutuksesta
- Vastuuvakuutuksesta voidaan kuitenkin korvata omalla maalla suoritettavia toimenpiteitä, jos ne ovat toiselle (naapurille) aiheutuvan vahingonvaaran välittömän uhan poistamista

EU:n ympäristövastuudirektiivi 2004/35/EY – YVD/ELD

- Ei koske yleistä vahingonkorvausvastuuta, vaan niitä velvollisuuksia, joita ympäristön pilaajalla on korjata aiheutuneet vahingot – mutta toimet voivat olla samojakin kuin YVL:n mukaan
- Korvattavat kustannukset laajemmat kuin vahingonkorvausoikeudessa
- Tietyissä luetelluissa, vaarallisissa toiminnoissa ankara vastuu
- Luontovahingoissa suojeltaville lajeille ja luontotyypeille mikä tahansa toiminta, mutta edellytyksenä tuottamus
- Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta 383/2009
  - 1) luonnonsuojelulain 5a §:ssä tarkoitettu luontovahinko;
  - 2) ympäristönsuojelulain 137 §:n 2 momentissa tarkoitettu pohjaveden merkittävä pilaantuminen tai 176 §:ssä tarkoitettu vesistön merkittävä pilaantuminen; ja
  - 3) vesilain 6 §:ssä tarkoitettu vesistön tai pohjaveden huomattavan haitallinen muutos.
- Tästä riskistä on tullut rutiinimainen osa vastuuvakuutusta

Laaja ympäristövastuuvakuutus – Environmental Impairment Liability insurance (EIL)

Voi kattaa myös esimerkiksi

- Hitaat saastumiset
- Oman maan puhdistuksen
- Toiminnan keskeytysvahingon
- Puolustuskustannukset
- Viranomaisten määräämät toimet, vaikkei olisi ”esinevahinko”

Vakuuttaminen edellyttää yleensä yksityiskohtaista tietoa ja analyysejä vakuutuksenottajan toiminnasta, alueesta ja sen teollisesta historiasta

Liability	Example scenario	Property insurance?	Casualty insurance?	Environmental insurance
Statutory remediation (clean up by or required by regulator)	Heating oil leaks into a river and is cleaned by the local authority	Not covered because the property itself is unaffected	Not covered because local authorities; costs are not 'damages'	Covered
Historical pollution	Pollution already present in the ground caused by previous users of a site	Not covered because pollution is not an insured peril	Not covered because pollution must be 'sudden'	Covered
Gradual pollution	Small spills over a long period of time around a tank-filling point	Not covered because pollution must be 'sudden'	Not covered because pollution must be 'sudden'	Covered
Wear and tear	A fuel pipe fails due to corrosion	Not covered because losses due to corrosion are excluded	Not covered because the failure would be considered 'gradual'	Covered
Biodiversity damage	A fire causes damage to neighbouring habitat	Not covered because policyholder's property has not been damaged	Not covered because policies exclude fauna and flora and there is no impact on a third party	Covered
Own site clean up	Pollution requires clean-up within the boundaries of the property	The property itself may be covered, but soil or groundwater beneath the site are not considered as having value and hence not covered	Not covered because policies only cover damage to third parties	Covered

Esimerkki EIL-vakuutuksesta

Lähde: QBE-vakuutusyhtiön markkinointimateriaali

Liikenteen/kuljetusten aiheuttamat ympäristövahingot

- Autoliikenne:
  - Käytännöllisesti kaikki moottoriajoneuvoliikenteessä aiheutuvat ympäristövahingot korvataan ensisijaisesti vahingon aiheuttaneen ajoneuvon liikennevakuutuksesta
  - Tuottamuksesta riippumaton vastuu
  - Henkilö- ja esinevahinko VahL:n määritelmien mukaisesti
  - Omaisuusvahinko max. MEUR 5/vastuussa oleva vakuutus
- Raideliikenteen pakollinen vastuuvakuutus, joka vastaa liikennevakuutusta
- Merilain 7 luvussa laivanisännän vastuu – kv. P&I-klubit vakuuttajina
- Ilmaliikenteen ja merenkulun kansainväliset konventiot

The International Oil Pollution Compensation Funds

- Amount of compensation available:
- The international liability and compensation regime can provide up to SDR 203 million (USD 271 million) to 1992 Fund Member States and SDR 750 million (USD 927 million) to Supplementary Fund Member States.
- https://iopcfunds.org/wp-content/uploads/2023/01/Brochure_e.pdf

Öllyjätti suostui ennätyskorvauksiin Meksikonlahden turmasta

Ölly-yhtiö BP maksaa 17 miljardia vuonna 2010 sattuneen onnettomuuden ympäristötuhoista – HS 3.7.2015

- Yhdysvaltain viranomaiset ja BP pääsivät liki viisi vuotta kestäneen käräjöinnin jälkeen sopimukseen noin 18,7 miljardin dollarin eli noin 16,9 miljardin euron korvaussummasta. Samalla kaikki oikeudenkäynnit osapuolten välillä päättyivät. BP kertoi korvaussopimuksesta verkkosivuillaan.
- Yhtiö joutuu maksamaan korvauksia Yhdysvaltojen hallituksen lisäksi ympäristötuhoista kärsineille Louisianan, Mississippin, Alabaman, Texasin ja Floridan osavaltioille sekä yli 400:lle pienemmälle toimijalle.
- Prof. Tapio Määttä: "Sitä emme kuitenkaan tiedä, kuka korvaukset lopulta maksaa. Tällaiset riskit on yleensä öljy-yhtiöissä vakuutettu",

Ydinonnettomuudet – ydinvastuulaki

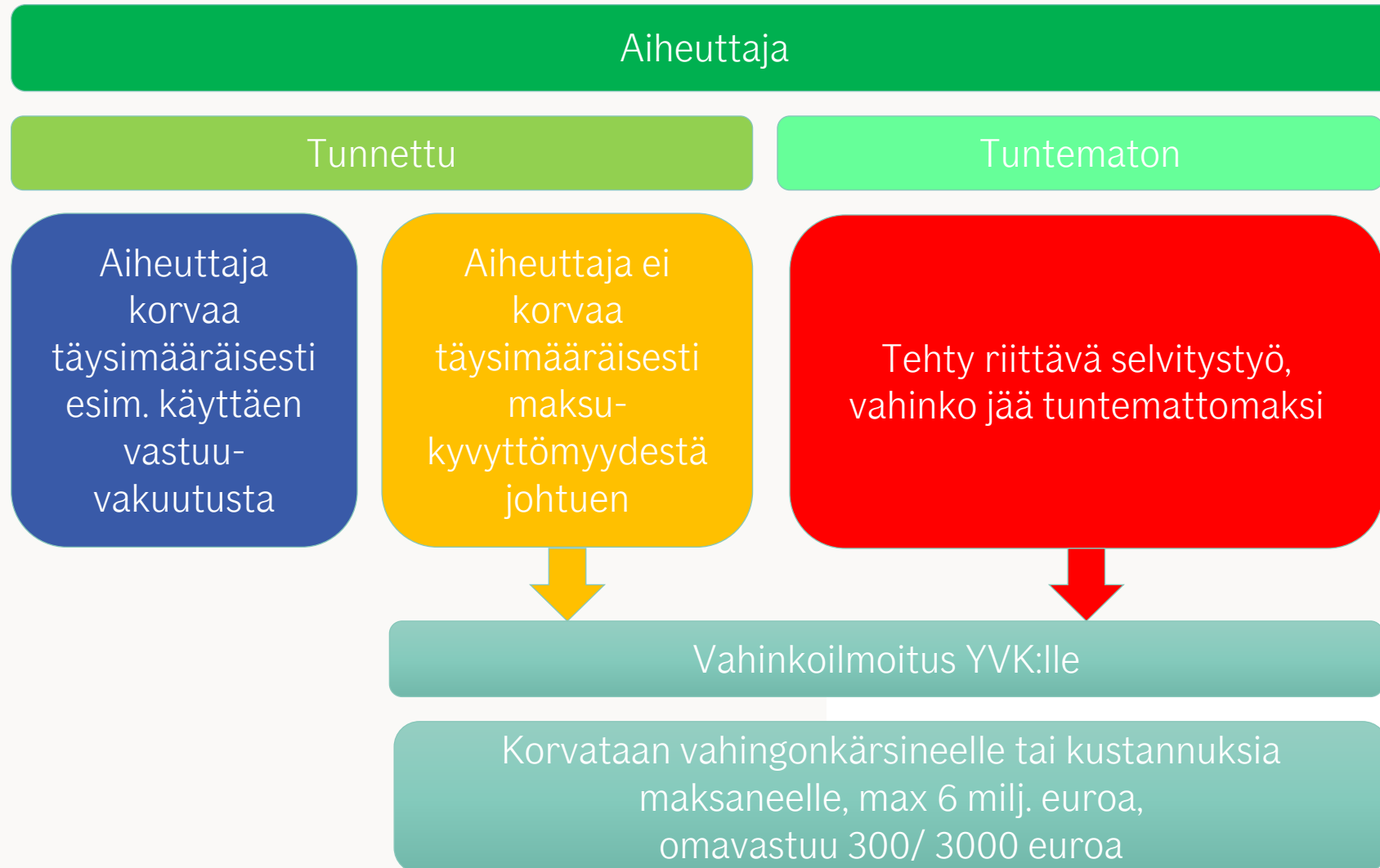
Nordic Nuclear Insurers -pooli

- Ydinlaitoksen toiminnan edellytyksenä on voimassa oleva vastuuvakuutus. Vakuutuksesta korvataan radiologisen säteilyn aiheuttamia vahinkoja ihmisille ja ympäristölle, ns. kolmannelle osapuolelle aiheutuneita vahinkoja. Vakuutusmäärä Suomessa on 1,2 miljardia euroa vahinkotapahtumaa kohden. Tämä vakuutus on pakollinen myös kuljetettaessa ydinmateriaalia kuten ydinpolttoainetta.
- Ydinlaitoksen haltijan vastuu Suomessa on rajaton

Lakisääteinen ympäristövahinkovakuutus 1999 – tilalle tulee valtion rahasto 2025 alkaen

- Korvataan YVL:n mukaisia ympäristövahinkoja, joita ei saada perityiksi niiden aiheuttajilta sen vuoksi, että aiheuttaja on joko maksukyvytön tai jää tuntemattomaksi.
- Vahingot korvataan riippumatta siitä, ovatko ne äkillisesti vai hitaasti syntyneitä, samoin taloudelliset vahingot
- Myös torjunta- ja ennallistamiskustannukset korvataan YVL:n mukaisesti
- Vakuuttamisvelvollisia on noin 1.500 yritystä, joilla on valtion myöntämä ympäristölupa
- Öljytuotteista aiheutuneet vahingot eivät kuulu tämän järjestelmän piiriin; öljysuojarahasto
- Tätä ennen vahinkoa kärsineen on selvitettävä ensisijainen korvausvelvollinen ja tämän maksukyvyttömyys (konkurssi tms. tai toiminnan loppuminen) tai se, että korvausvelvollista ei saada selvitettyksi
- Korvauksen maksimi MEUR 6/vahinko ja MEUR 10/vuosi

YVL:n mukainen ympäristövahinko tai sen uhka 1.1.1999 jälkeisestä toiminnasta

Vakuutuskelpoisen riskin klassiset edellytykset

- Moni alttiina samalle riskille
- Kukaan ei tiedä, ketä riski kohtaa
- Riskin todennäköisyys ja keskimääräinen suuruus ovat arvioitavissa tilastollisesti, jotta maksu voidaan määritellä
- Riski ei saa olla kulumista tai muuta odotettavissa olevaa
- Riskin toteutuminen tai määrä ei saa riippua riskin omaavasta tahosta (moral hazard)
- Vahinkojen määrittely objektiivisin, etukäteen sovituin kriteerein

Pakollinen ympäristövahinkovakuutus ei täysin täytä näitä edellytyksiä

Ennallistamisvakuudet - esimerkkejä

- Raportti: Ydinvoimaloiden alasajoon ei ole varauduttu Euroopassa – 118 miljardia euroa uupuu – Taloussanomat 17.2.2016
  - Suomessa Valtion ydinjätehuoltorahasto TEM:n alaisuudessa
  - Tehtävänä on kerätä, säilyttää ja turvaavasti sijoittaa ne varat, jotka tulevaisuudessa tarvitaan ydinjätteistä huolehtimiseen.
  - Tällä hetkellä (tilinpäätös 2021) rahaston varat ovat noin EUR 2,68 mrd
- Kaivosvakuus
- Jätevakuus

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahasto lyhyesti

- ▶ Ympäristöministeriön alainen [rahasto](#)
- ▶ Korvaa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjunnan kustannukset silloin, kun vahingon aiheuttajaa ei tiedetä tai aiheuttaja ei kykene korvaamaan kustannuksia.
- ▶ Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen puhdistamiskustannuksiin.
- ▶ Öljysuojarahasto on toissijainen hallinnollinen öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaaja.
- ▶ Rahastosta maksetut korvaukset peritään takaisin vahingon aiheuttajalta tai muulta vahingosta ensisijaisesti vastuussa olevalta.

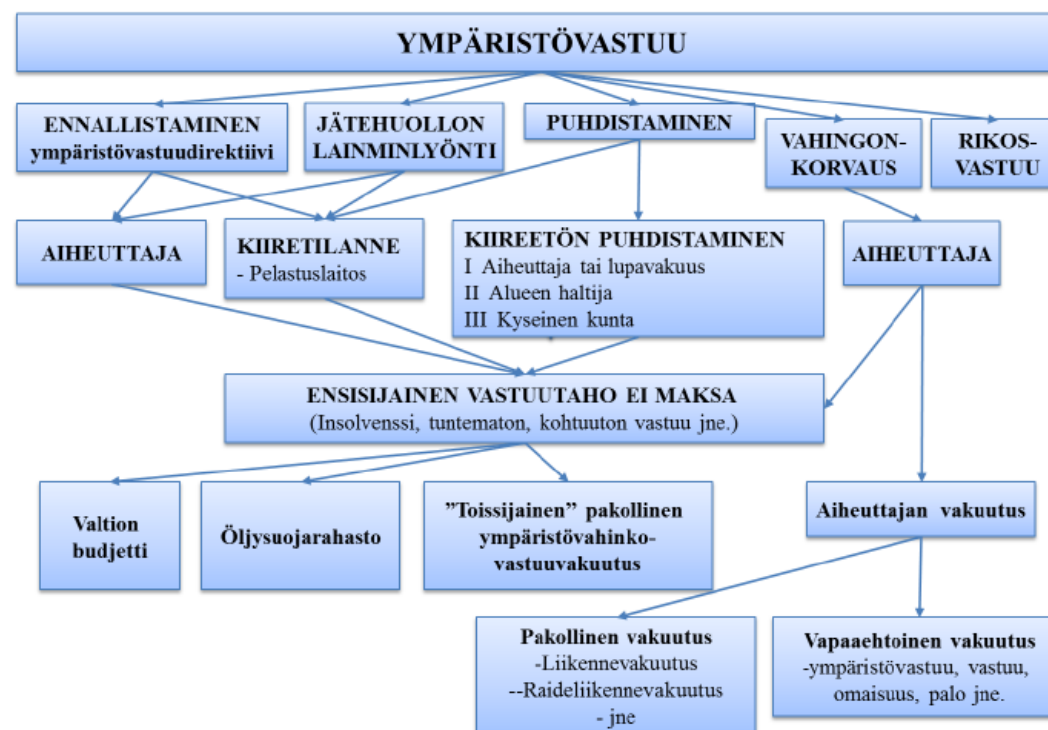
Kritiikki lakisääteistä ympäristövahinkovakuutusta kohtaan

- Vahinkoja ei ole ollut alkuunkaan niin paljon, kuin valtio arvioi lainsäädäntövaiheessa (5-7 vuodessa)
- Vakuutus kattaa aiheutetut vahingot ja välittömästi uhkaavan vahingon torjuntakustannukset, mutta ei konkurssiin menneen yrityksen tekemättä olevia jätehuoltotehtäviä tai raaka-ainevarastojen puhdistuksia
- 1 % ongelma
- Valtio haluaisi vakuutuksen kattavan sellaiset tilanteet, joissa valtiolla on kustannusriski – myös YVL-perustetta laajemmin kuten lupavelvoitteiden rikkomiset, vakuuksien riittämättömyydet, hallintopakon epäonnistumiset jne.

Alustava näkökulma toissijaisiin ympäristövastuisiin TOVARAMA – kv. rahoitusmallien vertailu 2019, Pihalehto, Tuomainen

II Nykyinen TOVA-rahoitusjärjestelmämme

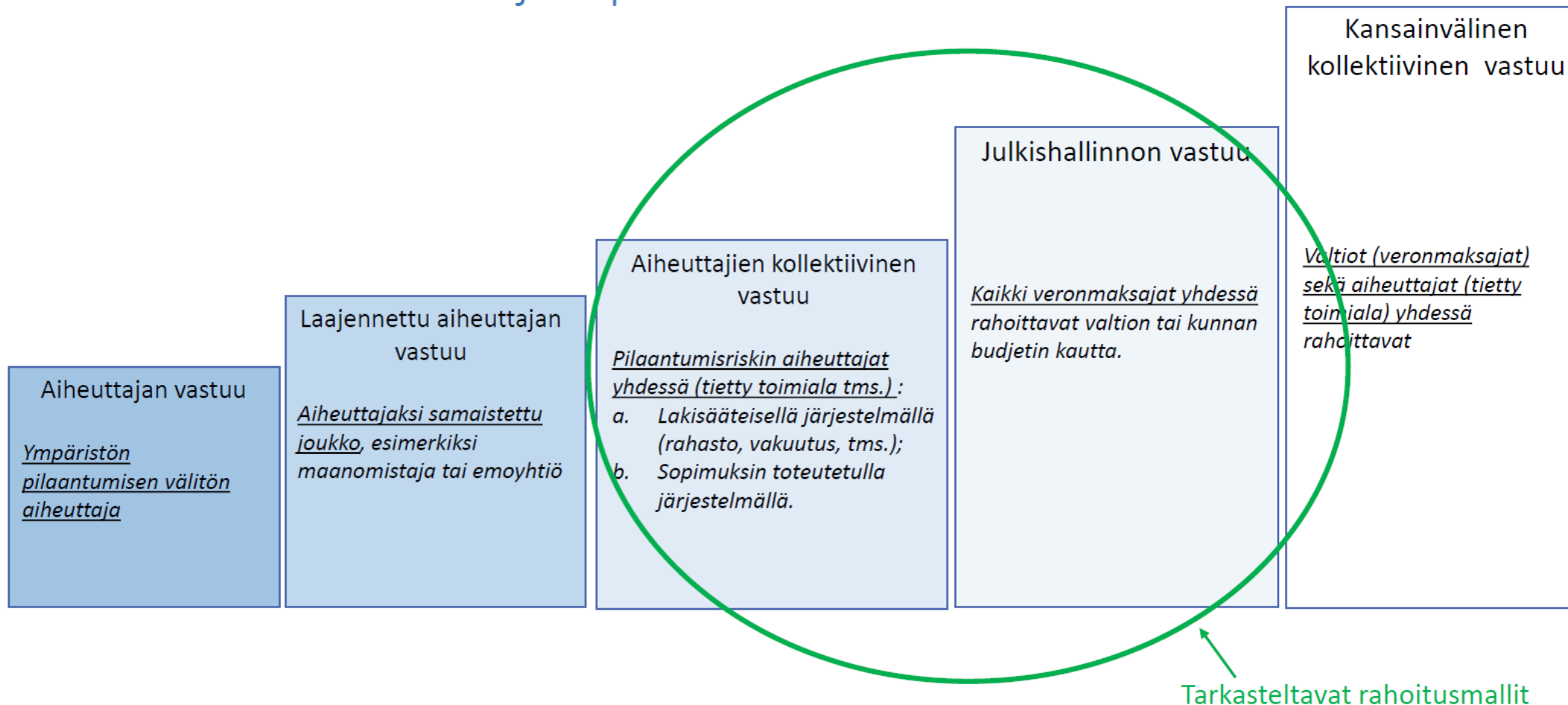
- Valtion budjettirahoitus
  - Jätehuoltotyöjärjestelmä (PIMA-tukilaki) sekä harkinnanvarainen lisätalousarviomenettely
  - Rahoitus budjettiin yleisistä verotuloista
- Öljysuojarahasto
  - Valtion budjetin ulkopuolinen rahasto (ÖsraL)
  - Rahoitus öljyn maahantuonnin yhteydessä perittävästä öljysuojamaksusta, lisäksi siirtoja valtion talousarviosta
- Ympäristövahinkovakuutus
  - Lakisääteinen (YVVL) vakuutusjärjestelmä
  - Rahoitus vakuuttamisvelvollisten toiminnanharjoittajien maksamista vakuutusmaksuista

Alustava näkökulma toissijaisiin ympäristövastuisiin

TOVARAMA – kv. rahoitusmallien vertailu 2019, Pihalehto, Tuomainen

II Rahoittajien piiri eri rahoitusmalleissa

Valtion budjetista rahoitetut TOVA-tapaukset

Tova-tapauksiin (ilman Talvivaaraa) n. 29 m€ vuosina 2013-2019 eli keskimäärin 4 m€/vuosi

Hitura, yli 21 m€ (kaivos)

Otso Gold 0,09 m€ (kaivos)

Avilon Fibres 5,3 m€ (kuitutehdas)

PP-Recycling n. < 2,3 m€ (+ julkisselvitys)
(kierrätystoiminta)

Kromipinta n. 0,22 m€ (pintakäsittelylaitos)

Helprint 0,15 m€ (painotalo)

Kärkölän jätevarasto 0,72 m€

Talvivaara n. 120 m€
(valtiolle palautunut noin 27 m€)

Vaarallisia
jätteitä/kemikaaleja

Vakuutusmallin ominaisuudet

- Vakuutuksella tasataan samankaltaisten, satunnaisten riskien taloudelliset seuraukset
- Vakuutuksessa vakuutusmäärä on käytettävissä milloin tahansa
- Vakuutusmaksu määräytyy vakuutusmarkkinalla
- Vakuutusyhtiö (Ympäristövakuutuskeskus) varmistaa vahingon korvattavuuden ja teknistaloudellisen tehokkuuden
- Vahinkotapauksesta tehdään selvitys vahinkoon johtaneista syistä riskin tulevaan hallintaan

TOVA-teemoja

- TOVA osana ympäristöhallintoa - korvattavat vahingot ja vaarat erottuvat muista velvollisuuksista
- TOVA on viimesijainen rahoituskeino
- TOVA turvaa julkisyhteisön yllättävät kustannukset välttämättömistä toimenpiteistä
- Vahinkoja tai vaaran ennaltaehkäisykustannuksia YSL 182 a §:n edellytyksillä (sub-limit)
- TOVA - Teknitaloudellinen tehokkuus
- Muutoksenhakumahdollisuus

Uusi ympäristövahinkorahasto – valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto

- Korvaa nykyisen lakisääteisen ympäristövahinkovakuutuksen ja öljysuojarahaston - voimaan 1.1.2025
- Maksimikorvaus 30M/vahinko ilman muita ylärajoja
- Maksun perintä lopetetaan, kun rahastossa on 30M ja sitä jatketaan, kun alle 15M
- Jos rahaa ei ole tarpeeksi, valtio voi siirtää budjetista takaisinmaksuvelvollisuudella
- Siirtymäsäännös:
  - Vakuutus korvaa 2024 loppuun – siitä alkaen tapahtuvat uudet vahingot korvaa rahasto
  - 5 vuoden jatkoilmoitusaika 2025-2029 vakuutukseen vahingoista, jotka ovat tapahtuneet 1999-2024, mutta jotka ilmenevät jatkoaikana – vahingot kohdistetaan viimeisen vuoden vakuutusmäärään
  - 5 vuoden jatkoilmoitusaika 2030-2034 rahastoon - samoilla periaatteilla kuin vakuutus
  - Jos tämän jälkeen vielä ilmenisi vanha piilevä vahinko, se ei kuuluisi kummankaan piiriin

Rahastosta vahinkoa kärsineelle maksettava korvaus

- Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (YVL, 737/1994) tarkoitettut ympäristövahingot sekä kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin joku on ryhtynyt itseään koskevan ympäristövahingon uhan torjumiseksi tai vahingoittuneen ympäristön palauttamiseksi ennalleen ja tähän liittyvien välttämättömien selvitysten kustannukset
- Ajoneuvosta, raidekulkuneuvosta taikka aluksesta tai niiden käyttämisestä johtuneen öljy -tai muun kemikaalipäästön seurauksena aiheutuneet vahingot
- HUOM: ilma-aluksen aiheuttamat vahingot jätettiin rahaston ulkopuolelle

Viranomaiselle aiheutuneista torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksettava korvaus

YSL 182a §: Jos ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua **vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle**, valtion valvontaviranomainen voi ryhtyä sellaisiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi välttämättömiin toimiin, jotka eivät pelastuslain 32 §:n mukaan kuulu pelastustoimintaan.

- Pelastuslaissa (379/2011) tarkoitetut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntakustannukset
- Pelastuslaissa tarkoitetut öljyvahingon jälkitorjunnan kustannukset
- Ympäristönsuojelulain 182 a §:ssä tarkoitettuista pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi välttämättömistä toimista aiheutuneet kustannukset
- YVL:ssa tarkoitetut viranomaisille koituneet torjunta- ja ennallistamiskustannukset
- Em. toimiin liittyvien välttämättömien selvitysten kustannukset
- Ennakkokorvaukset mahdollisia ”vastuukysymysten epäselvyyden, kustannusten suuruuden tai toimien kiireellisyyden vuoksi”

Ympäristövakuuttamisen tulevaisuus

- Äkilliset vahingot vakuutettavissa - laajempiakin vakuutuksia saatavilla markkinoilta
- Compliance & hallintopakko ja korvausvastuu edelleen tarpeen erottaa toisistaan
- Rahasto on viranomaisten kannalta kätevä väline TOVA-tilanteisiin
- YVD:n osalta EU:ssa pohditaan vastuun laajentamista ja myös ”financial guarantees”
- EP:ssä käsittelyssä Yritysvastuudirektiivi, joka voisi tarkoittaa korvausvastuuta ympäristövahingoista missä tahansa, jos suuren yrityksen Due Diligence –prosessi ei ole ollut kunnossa
- Ympäristössä jo olevien kemikaalien riskit: PFAS, PCB, elohopea jne.

Valokuva © Antti Karppi, If

Tämä diasarja on tarkoitettu esitykseksi käsiteltävänä olevasta asiasta. Huolimatta siitä, että laatijat ovat pyrkineet kaikkiin keinoin varmistamaan aineiston totuudenmukaisuuden, If Vahinkovakuutus ei anna mitään takuuta sisällölle. Esityksen sisältöä ei saa soveltaa mihinkään tiettyyn olosuhteeseen eikä esityksellä anneta ammattimaista ohjeistusta tiettyyn kysymykseen tai tilanteeseen

